

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH ĐIỆN BIÊN
TRƯỜNG CAO ĐẲNG KINH TẾ - KỸ THUẬT ĐIỆN BIÊN

GIÁO TRÌNH

MÔN HỌC: TÀI CHÍNH – TIỀN TỆ

NGÀNH/NGHỀ: KẾ TOÁN

TRÌNH ĐỘ: CAO ĐẲNG

*(Ban hành kèm theo Quyết định số 1158/QĐ-CDKTKTĐB ngày 08
tháng 12 năm 2022 của Hiệu trưởng trường Cao đẳng Kinh tế
Kỹ thuật Điện Biên)*

Điện Biên, năm 2022

TUYÊN BỐ BẢN QUYỀN

Tài liệu này thuộc loại sách giáo trình trên các nguồn thông tin có thể được phép dùng nguyên bản hoặc trích dùng cho các mục đích về đào tạo và tham khảo.

Mọi mục đích khác mang tính lệch lạc hoặc sử dụng với mục đích kinh doanh thiếu lành mạnh sẽ bị nghiêm cấm.

LỜI GIỚI THIỆU

Tài chính và tiền tệ là lĩnh vực khoa học vô cùng phong phú, hấp dẫn, song hành cùng kinh tế hàng hóa thị trường. Trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội ở mỗi quốc gia, các chính sách về tài chính, tiền tệ nhanh chóng trở thành một trong những chính sách quản lý vĩ mô quan trọng bậc nhất của nhà nước. Các khoa học về tài chính, tiền tệ còn là công cụ hàng đầu trong hoạch định quản lý và quản trị kinh doanh của các cơ quan, đơn vị, doanh nghiệp...

Giáo trình “Tài chính - Tiền tệ” sẽ cung cấp cho người học những kiến thức cơ bản về tài chính và tiền tệ cho người học như tài chính nhà nước, tài chính doanh nghiệp, tài chính của các tổ chức tài chính trung gian, lạm phát tiền tệ và các chính sách tiền tệ của nhà nước...

Điện Biên, ngày 19 tháng 11 năm 2022

Tham gia biên soạn

1. Chủ biên: ThS. Hoàng Thị Liên
2. Thành viên: ThS. Phạm Thị Hà

MỤC LỤC

TUYÊN BỐ BẢN QUYỀN	2
LỜI GIỚI THIỆU	3
MỤC LỤC	4
GIÁO TRÌNH MÔN HỌC	7
Vị trí, tính chất, ý nghĩa và vai trò của môn học:.....	7
Mục tiêu của môn học	7
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ TÀI CHÍNH VÀ TIỀN TỆ	8
1.1 Những vấn đề cơ bản về tiền tệ.....	8
1.1.1 Sự ra đời, phát triển và các định nghĩa về tiền tệ.....	8
1.1.2. Bản chất của tiền	8
1.1.3. Các chức năng của tiền tệ.....	8
1.1.4. Sự phát triển các hình thái tiền tệ.....	9
1.1.5. Các khối tiền tệ.....	10
1.1.6. Các chế độ lưu thông tiền tệ.....	10
1.2. Những vấn đề cơ bản về tài chính.....	10
1.2.1 Sự ra đời của tài chính.....	10
1.2.2 Hệ thống tài chính	11
CHƯƠNG 2: NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC.....	13
2.1. Ngân sách nhà nước	13
2.1.1 Khái niệm ngân sách nhà nước	13
2.1.2. Vai trò.....	13
2.2. Thu và chi của ngân sách nhà nước	14
2.2.1. Thu ngân sách nhà nước.....	14
2.2.2. Chi ngân sách nhà nước	15
2.3. Phân cấp quản lý ngân sách	16
2.4. Chu trình ngân sách.....	16
2.5. Đơn vị dự toán.....	17
CHƯƠNG 3: TÀI CHÍNH DOANH NGHIỆP.....	19
3.1. Nguồn vốn và phương thức huy động vốn của doanh nghiệp	19
3.1.1. Nguồn vốn tự có	19
3.1.2. Nguồn vốn tín dụng ngân hàng và tín dụng thương mại	19
3.1.3. Nguồn vốn phát hành cổ phiếu.....	20

3.1.4. Phát hành trái phiếu công ty	21
3.2. Quản lý tài sản cố định của doanh nghiệp	22
3.2.1. Khái niệm	22
3.2.2. Phân loại	22
3.2.3. Khấu hao TSCĐ	23
3.2.4. Quản lý tài sản cố định của doanh nghiệp	23
3.3. Quản lý tài sản lưu động	23
3.3.1. Đặc điểm của TSLĐ	24
3.3.2. Phân loại TSLĐ	24
3.3.3. Quản lý TSLĐ	24
CHƯƠNG 4: CÁC TỔ CHỨC TÀI CHÍNH TRUNG GIAN	26
4.1. Khái niệm, chức năng của các tổ chức tài chính trung gian	26
4.1.1. Khái niệm	26
4.1.2. Chức năng.....	26
4.2. Các loại hình tổ chức tài chính trung gian	27
4.2.1. Ngân hàng thương mại:.....	27
4.2.2. Các công ty bảo hiểm.....	27
4.2.3. Công ty tài chính	27
4.2.4. Các công ty chứng khoán.....	27
4.3. Các trung gian tài chính ở Việt Nam	28
CHƯƠNG 5: THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	30
5.1. Thị trường tài chính.....	30
5.1.1. Mô hình tổng quát thị trường tài chính	30
5.1.2. Khái niệm thị trường tài chính	31
5.1.3. Chức năng của TTTC.....	31
5.2. Các chủ thể tham gia TTTC	31
5.3. Cấu trúc của thị trường tài chính.....	31
5.3.1. Căn cứ vào tính chất hoàn trả.....	31
5.3.2. Căn cứ vào thời hạn luân chuyển	31
5.3.3. Căn cứ vào mục đích hoạt động.....	32
5.4. Khủng hoảng thị trường tài chính	32
5.4.1. Các yếu tố gây khủng hoảng thị trường tài chính	32
5.4.2. Các biện pháp giải quyết khủng hoảng thị trường tài chính	32
CHƯƠNG 6: LẠM PHÁT TIỀN TỆ	34
6.1. Khái niệm về lạm phát	34

6.2. Phân loại lạm phát	34
6.2.1.Căn cứ vào chỉ số lạm phát	34
6.2.2. Căn cứ vào tính chất lạm phát.....	34
6.3. Nguyên nhân lạm phát	35
6.3.1. Lạm phát cầu kéo	35
6.3.2. Lạm phát chi phí đẩy.....	35
6.3.3. Tâm lý người dân	35
6.3.4. Thâm hụt ngân sách.....	36
6.4. Tác động của lạm phát	36
6.4.1. Đối với lĩnh vực sản xuất	36
6.4.2. Đối với lĩnh vực lưu thông.....	36
6.4.3. Đối với lĩnh vực tín dụng – tiền tệ	36
6.5. Biện pháp khắc phục lạm phát	36
6.5.1. Biện pháp tình thế	36
6.5.2. Biện pháp chiến lược.....	37

GIÁO TRÌNH MÔN HỌC

Tên môn học: Tài chính - Tiền tệ

Mã môn học: C.TCTT.2.220

Vị trí, tính chất, ý nghĩa và vai trò của môn học:

- Vị trí: Là môn học cơ sở trong chương trình đào tạo cao đẳng ngành Kế toán
- Tính chất: Là môn học cung cấp những kiến thức cơ bản, nền tảng về tài chính làm cơ sở cho sinh viên nhận thức các môn chuyên môn của nghề.
- Ý nghĩa và vai trò của môn học: Môn học trình bày những vấn đề lý luận cơ bản về tài chính – Tiền tệ như: Tổng quan về Tài chính – Tiền tệ, bản chất, chức năng của tài chính – Tiền tệ; cung cầu tiền, các khối tiền... Hệ thống tài chính, vị trí, vai trò của các phân hệ trong hệ thống tài chính, lý luận về thị trường tài chính...; khái quát những nội dung chủ yếu của hoạt động tài chính trong các lĩnh vực khác nhau như: NSNN, bảo hiểm, tín dụng, tài chính doanh nghiệp...

Mục tiêu của môn học

- Về kiến thức: Cung cấp cho sinh viên những kiến thức cơ bản về hệ thống tài chính, các hoạt động tài chính tiền tệ diễn ra trong nền kinh tế; làm cơ sở cho sinh viên nhận thức các môn chuyên môn: Tài chính doanh nghiệp
- Về kỹ năng:
 - + Nắm bắt được phương pháp nghiên cứu đặc thù đối với các vấn đề thuộc khoa học Tài chính – Tiền tệ.
 - + Có khả năng nhận thức ban đầu và ứng xử với các vấn đề Tài chính – Tiền tệ
 - + Người học có thêm kỹ năng phân tích và đánh giá các vấn đề xã hội dưới góc nhìn của khoa học Tài chính – Tiền tệ như các vấn đề: Lạm phát, thất nghiệp, khủng hoảng kinh tế.
- Về năng lực tự chủ và trách nhiệm:
 - + Nghiêm túc, cẩn thận, trung thực khi nghiên cứu
 - + Có ý thức học tập theo phương pháp biết suy luận, kết hợp lý luận với thực tiễn

Nội dung của môn học

CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ TÀI CHÍNH VÀ TIỀN TỆ

Giới thiệu: Tổng quan về tài chính và tiền tệ là nội dung nghiên cứu tổng hợp cho biết lịch sử ra đời, bản chất và chức năng của tài chính và tiền tệ, các khâu trong hệ thống tài chính và mối quan hệ giữa các khâu đó.

Mục tiêu: Người học trình bày được lịch sử ra đời, bản chất, chức năng của tiền tệ, các hình thái tiền tệ trên thế giới. Nêu được tiền đề ra đời, bản chất, chức năng của tài chính; phân tích khái quát vai trò và các khâu của hệ thống tài chính quốc gia.

Nội dung chính

1.1 Những vấn đề cơ bản về tiền tệ

1.1.1 Sự ra đời, phát triển và các định nghĩa về tiền tệ

Trong thời kỳ đầu của chế độ cộng sản nguyên thủy, ăn hang ở lỗ, cuộc sống hoang dã, sống theo bầy đàn, không có sự cạnh tranh, không có sản phẩm dư thừa, chưa có sự xuất hiện của tiền.

Quá trình ra đời của tiền tệ

- Hình thái giá trị giản đơn hay ngẫu nhiên
- Hình thái giá trị toàn bộ hay mở rộng
- Hình thái giá trị chung
- Hình thái tiền tệ

1.1.2. Bản chất của tiền

Bản chất tiền tệ là vật ngang giá chung, làm phương tiện để trao đổi hàng hóa, dịch vụ và thanh toán các khoản nợ...

1.1.3. Các chức năng của tiền tệ

Thước đo giá trị:

- Tiền tệ được dùng để đo lường giá trị các HH, dịch vụ trước khi trao đổi
- Khi thực hiện chức năng đơn vị định giá, tiền đã chuyển giá trị thành giá cả, giá cả là biểu hiện bằng tiền của giá trị.

Phương tiện trao đổi:

- Tiền thực hiện chức năng phương tiện trao đổi khi tiền tệ là vật trung gian, môi giới cho quá trình trao đổi hàng hóa, dịch vụ, có nghĩa là tiền được dùng để chi trả, thanh toán hàng hóa

Phương tiện dự trữ về mặt giá trị:

- Khi tạm thời chưa có nhu cầu sử dụng tiền làm phương tiện trao đổi và thanh toán, tiền tệ được cất trữ lại để dành cho những giao dịch trong tương lai. Khi đó tiền tệ thực hiện chức năng phương tiện cất trữ giá trị.

- Tiền không phải là nơi duy nhất chứa đựng giá trị mà các tài sản khác cũng là nơi chứa giá trị như: xe máy, ô tô, cổ phiếu, trái phiếu.....nhưng tiền lại là tài sản có tính lỏng cao nhất

1.1.4. Sự phát triển các hình thái tiền tệ

Tiền tệ bằng hàng hóa:

+ Trong thời kỳ đầu tiên của lịch sử tiền tệ tùy theo những điều kiện cụ thể của các dân tộc khác nhau và ở các thời đại khác nhau mà vai trò tiền tệ được thể hiện ở các hàng hóa khác nhau:

+ Những hàng hóa đóng vai trò vật ngang giá chung để trao đổi nhiều lần với HH khác

+ Hàng hóa là da thú, muối, vải ,vòng đá

Tiền vàng:

+ Vàng là loại tiền tệ được sử dụng phổ biến và lâu dài nhất

+ Tiền vàng tồn tại dưới dạng nén hoặc dạng thỏi

+ Ngày nay vàng được đưa vào dự trữ cho các quốc gia, các cá nhân.

Tiền đúc bằng kim loại kém giá:

- Tiền đúc bằng thứ kim loại thường: đồng, chì, kẽm, nhôm.

- Lưu thông chủ yếu trong thời đại phong kiến, do nhà vua nắm giữ và độc quyền phát hành.

Tiền giấy:

- Tiền giấy được làm bằng nguyên liệu giấy

- Tiền giấy được phát hành từ các triều đại phong kiến

- Việc sử dụng tiền giấy đã trở thành phổ biến do tính thuận tiện của nó trong việc làm phương tiện trao đổi hàng hóa

Tiền chuyển khoản:

- Hình thức tiền tệ này được sử dụng bằng cách ghi chép trong sổ sách kế toán của ngân hàng và khách hàng

- Tiền chuyển khoản xuất hiện đầu tiên tại nước Anh, giữa thế kỷ 19

1.1.5. Các khối tiền tệ

a. Khối lượng tiền trong lưu thông

- Khái niệm: là chỉ tất cả các phương tiện được chấp nhận làm trung gian trao đổi với mọi hàng hóa, dịch vụ và các khoản thanh toán khác tại 1 thị trường và trong 1 khoảng thời gian nhất định.

- Công thức tính

M1: Khối tiền tệ giao dịch

+ Tiền mặt + Tiền gửi không kỳ hạn

M2 : Khối lượng tiền tệ giao dịch mở rộng

+ M1 + Tiền gửi có kỳ hạn

M3: Khối tiền tệ tài sản

+ M2 + Tiền trên các chứng từ có giá (trái phiếu CP, TP KBNN, CP)

M4: Khối lượng tiền trong lưu thông

+ M3 + các phương tiện thanh toán khác

b. Khối lượng tiền cần thiết trong lưu thông

Khối lượng tiền cần thiết trong lưu thông tỷ lệ thuận với tổng số giá cả hàng hóa và tỷ lệ nghịch với tốc độ lưu thông bình quân của tiền tệ

1.1.6. Các chế độ lưu thông tiền tệ

- Bản vị tiền tệ: tức cái gì được dùng làm cơ sở định giá đồng tiền quốc gia
- Đơn vị tiền tệ: mỗi quốc gia đều có đơn vị tiền tệ của riêng mình và được quy định bằng pháp luật

1.2. Những vấn đề cơ bản về tài chính

1.2.1 Sự ra đời của tài chính

a. Điều kiện ra đời:

- Xã hội nguyên thủy: chưa có tiền
- Xã hội phát triển, có sự phân công lao động trong xã hội, Sản xuất, trao đổi hàng hóa phát triển, tiền tệ ra đời, quản lý đồng tiền ,phân phối tài chính, tài chính ra đời
- Sự ra đời của Nhà nước, mở rộng phạm vi hoạt động của tài chính.